STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum, Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta 1
Ordförandens och rektorns rapport 2
Vetenskapsfestival 2024 5
Åsa Morberg: Barn kan inte klippa 6
Åsa Morberg: Thailandresor 7
Ulf Lindh: Vad är oorganisk biokemi? 9
Lars Broman: Eugen Ungethüm in memoriam 10
Anders Gustavsson: Upprop om föreläsningar 11
Åsa Morberg: Om antologier 11
Anders Gustavsson: Mer om publicering av antologier 12
Gudrun Olsson: Föredrag 13
Åsa Morberg: Om motioner till årsmötet 15

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella händelser i Strömstad akademi. **Flensburg** presenterar planer för Vetenskapsfestivalen den 10-13 juni. **Morberg** visar på behovet av att barn lär sig fysiska färdigheter så som att klippa med sax. En annan fråga avser skolbarns möjligheter till extra lovdagar vid sidan av de allmänna loven.

Didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg och **etnolog och Prorektor Anders Gustavsson** diskuterar frågorna om publicering av Strömstad akademis antologier och andra böcker.

Kemisten Ulf Lindh reder ut begreppet oorganisk biokemi.

Etnolog och Prorektor Anders Gustavsson gör ett upprop om kommande föreläsningar på Bohusläns museum.

Med beklagande får jag meddela att **klimatolog Eugen Ungethüm** har avlidit den 5 februari. Han var född i Kiel 1935 och invaldes i Strömstad akademi 2009. http://www.stromstadakademi.se/Ford/UngethumEugen.pdf

Fysiker Lars Broman skriver en minnesteckning om klimatolog Eugen Ungethüm.

Lingvist Jens Allwood presenterade konferenscentret Marston Hill i Mullsjö i ett webinarium den 7 februari 2024.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Psykolog Gudrun Olsson föreläste den 21 februari för Skaraborgsinstitutet om Kroppen som metaforkälla – en vandring i metaforernas landskap och om

Kärlekens väsen och oväsen. Om kärlekens förunderliga kraft. Men vad är kärlek?

I samarbete med studieförbundet SENSUS i Göteborg höll **Informatikforskare och Rektor Per Flensburg** och **Lingvist Jens Allwood** ett seminarium den 28 februari med titeln God tvärvetenskap - vad är det?

I videoserien SAV nr 81 har **Neurolingvist Elisabeth Ahlsén** publicerat Om olika typer av språkglömska och språkförlust http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-81.pdf

I videoserien SAV nr 82 har **Etnolog Sveza Filipova** publicerat Det var en gång. Muntlig och skriftlig tradition http://stromstadakademi.se/SAV/SAV-82.pdf

Försök att värva nya medlemmar till Akademin, inte minst yngre forskare. Skicka förslag till rektor Per Flensburg: per.flensburg@stromstadakademi.se

Jag önskar nya bidrag till marsnumret av Nyhetsforum med deadline den 27 mars 2024 till anders.gustavsson@ikos.uio.no Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, till peter@wahrborg.se, videoserien SAV till: gudmundbergqvist@hotmail.com och Reprintserien SAR och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se .eller per@flensburgs.se

Ordförandens och rektorns rapport

Februaris månadsrapport från Per Flensburg, rektor, och Åsa Morberg, styrelseordförande

Februari månad har snart kommit till avslut. Våren har börjat ge sig tillkänna. Vi har vårtecken i södra Sverige. Det ger ny kraft och ny energi till oss alla. Ljuset kommer åter till oss alla.

Kommunikationsmönstret i Strömstad akademi behöver stramas upp

Det är styrelsens ansvar att vara tillgänglig och att ge information till sina ledamöter. Hur gör vi det? Först och främst har vi vårt Nyhetsforum där information från styrelseordförande och rektor läggs ut en gång i månaden. Alla ledamöter kan skriva i Nyhetsforum. Vi har alla protokoll på hemsidan så att ledamöterna kan hämta dem så snart de är justerade. De kan även få tillgång till minnesanteckningarna från AU genom kontakt med vår eminenta sekreterare Marylou Wadenberg. Det finns webinarier som man kan delta i också. För webinarier skickas det ut information från den som ansvarar för respektive webinarium. De annonseras också på hemsidan.

Strömstad akademi har också två Facebook-sidor, en intern och en offentlig. Vi finns också på You Tube. Det finns ett samarbete med Strömstads Tidning om regelbundna gästkrönikor. Vår hemsida är också viktig för potentiella medlemmar.

Kommunikationen handlar om att nå fram till varandra: att tala, lyssna och förstå. Den skapar relationer, binder individer samman till grupper och gör det möjligt att uppnå gemensamma mål. Kommunikation är ett av våra viktigaste redskap som ledamot i Strömstad akademi. För närvarande är kommunikationsmönstret problematiskt. En massa email skickas oreflekterat till ledamöterna. Det är svåröverskådligt och respektlöst! När vi ska adressera några ledamöter i ett ärende behöver inte hela styrelsen adresseras. Mängden email som skickas är mycket stor och blir väldigt svåröverskådlig.

Ett citat från ledamoten Sten Philipssons email 2024-02-05: ” Jag tycker det skulle vara fantastiskt bra om email från styrelsens ledamöter kunde läggas i en samlad slinga. Nu droppar de in konsekutivt och fyller inkorgen på ett sätt som gör det svårt (åtminstone för mig) att hålla ordning på de olika bidragen och behålla överblicken. Dessutom vore det väldigt bra, anser jag, om vi kunde vinnlägga oss om disciplin så att de inlägg som inte direkt berör styrelsearbetet förläggs till ett separat diskussionsforum. Vi har pratat om detta tidigare men det är kanske motiverat med en påminnelse.”

Det behöver bli en förändring av kommunikationsmönstret. Det sätt som vi kommunicerar på är inte ändamålsenligt. Kommunikationen behöver stramas upp så att den blir effektiv och överskådlig. Rikta inte emailen per automatik till alla styrelseledamöter. Rikta emailen till dem det berör. Per ger lite tips om detta i en särskild artikel i detta nyhetsforum.

Kommunikationsmönstret idag påminner mera om kommunikationsmönstret i en klubb, och inte i en förening! Att akademiker är svåra att styra är välkänt, men att man inte kan respektera ett kommunikationssätt och god föreningssed är faktiskt förvånansvärt. Det kan väl inte beror på glömska?

Uppvaktningen av utbildningsministern som inte blev av – skam den som ger sig

Uppvaktningen av utbildningsministern fick ett litet snöpligt slut. Utbildningsministern tackade nej och hänvisade till något som inte alls efterlystes i brevet. Åsa har nyss gjort en uppvaktning av skolministern Lotta Edholm tillsammans med fyra nätverksmedlemmar i det s.k. byskoleupproret.

Först och främst gick det fyra olika skrivelser till utbildningsdepartementet. När förvaltningslagens 21 dagar hade gått så skickades ett nytt brev. Efter fyra brev fick vi kontakt med en politisk sekreterare som lotsade oss till ett digitalt möte med departementet. Den här uppvaktningen handlade om att regeringen måste bry sig om nedläggningen av byskolor och ge Skolverket i uppdrag att arbeta med frågorna kring nedläggning av byskolor.

Vi fick preliminärt hela två timmar till uppvaktning. Huvudpersonen blev den politiska sekreteraren som blev en mycket positiv kontakt. Vi presenterade vårt material och det togs emot väldigt väl. Vi fick inte bara lämna över vårt föredragningsmaterial, utan vi fick skicka in extra underlag tillsammans med våra råd om regeringens agerande.

Nu menar vi att Strömstad akademi ska göra på samma sätt. Vi ska fortsätta att skriva brev och be om en sittning med en politisk sekreterare. Vi får replikera på brevet som gav ett märkligt svar. Vi får ta nya tag och be om att få träffa en politisk sekreterare. Vi får vässa argumenten, förstås. Att be om en uppvaktning på utbildningsdepartementet är ett ihärdigt arbete och vi ger oss inte. Det här är viktigt för oss på Strömstad akademi. Om vi tar nya tag och skärper tonen lite så går det säkert så småningom. Om vi ändå inte får till ett möte så kan vi använda andra metoder och ta andra vägar.

Hedersprofessorer och en intressant skrivelse till hela styrelsen av Sten Philipsson

Sten Philipssons skrivelse om hedersprofessorer ställer vi oss bakom. Vi kan inte bara ägna oss åt att droppa namn på möjliga hedersprofessorer. Vi måste veta vad syftet är med att utse hedersprofessorer och vilka kriterier som då ska vara uppfyllda. Det fanns säkert sådana tankar från Akademins början. Styrelsen behöver ha en samsyn på hedersprofessorer, och om vi ska fatta välgrundade beslut. Vi behöver kunna svara på frågor också om vad vi ska ha dem till i Akademin? Hur ska vi nu utse hedersprofessorer? Det har kommit otaliga

förslag på möjliga personer. Vilken metod ska användas för att utse den eller dem? Jag har bett Sten Philipsson att skicka sin artikel till Nyhetsforum. Alla ledamöter bör få läsa hans artikel och göra en kritisk granskning av arbetet med hedersprofessorer. Han menar också att inga svenska lärosäten utser hedersprofessorer. Vi behöver lyfta fram syfte och kriterier för utnämning. Vi bör vara återhållsamma, menar Sten och vi instämmer helt. Vi behöver också fundera på vad vi ska använda hedersprofessorerna till? Inte bara sprida glans åt Strömstad akademi. Sten menar att ett sådant sätt skulle" bara betyda att vi inte har tillräckligt självförtroende utan behöver utomståendes status och rang för att känna att vi tillhör och representerar en organisation vi är stolta över".

Vetenskapsfestivalen närmar sig

I förra nyhetsforum fanns mycket intressant information om vetenskapsfestivalen, Strömstad akademis största och viktigaste evenemang. Det är spännande med en ny tidsbestämd vetenskapsfestival som inte ligger i midsommarveckan. Det är bra för långväga deltagare som vill fira midsommar med nära och kära. Det har varit svårt att hinna hem till midsommarfirandet. Planera in vetenskapsfestivalen i kalendrarna.

Ett förslag finns att Strömstad akademi ska skicka ut ett personligt brev via eposten. Det är lite osäkert hur frekvent Nyhetsforum läses av Akademins ledamöter. Vi förutsätter naturligtvis att Nyhetsforum läses, men ett personligt brev kompletterar. Även om inte allt är klart med program och kostnader kan man förhoppningsvis anmäla sig. Den lokala gruppen som ska ta ansvar för och planera alla trevligheter består av Lasse, sammankallande, Peter, Sveza och Rosa. Deras planer beskrivs på annat håll i detta nyhetsforum.

Vetenskapsfestivalen är Strömstad akademis främsta evenemang. Vi möts mest digitalt under året, men under vetenskapsfestivalen har vi möjlighet att träffas. Vi ser alla fram emot vetenskapsfestivalen. Missa inte att delta i Akademins främsta evenemang. Anmäl Dig. Vetenskapsfestivalen är öppen för alla. Vi får träffas och trivas tillsammans.

Rekryteringsdagar som ett led i marknadsföringen – ett förslag att reflektera över

Vill du vara med i en pulserande och dynamisk akademisk förening. Då är Strömstad akademi en plats för dig. Är du en senior forskare och har krafter kvar att fortsätta ditt arbete som forskare under friare former och vill fortsätta de sociala kontakterna med kolleger? Då är Strömstad akademi den bästa platsen för dig.

Strömstad akademi fortsätter att växa och vi skulle kunna pröva s.k. lokala rekryteringsdagar. Eventuellt kan de som vill bli nya medlemmar gå in på vår hemsida och se vad som händer och sker i Strömstad akademi. Rekryteringsdagar är ett intressant evenemang som vi inte prövat. Vi kan pröva på något ställe eller på några ställen?

Kanske att vi bör starta i Strömstad? Att rekrytera medlemmar är inte det enklaste? Att starta rekryteringsprocesser som går enkelt och smidigt är inte alltid lätt.

Om vi startar lokalt kan samordnarna för lokalavdelningarna eventuellt vara ansvariga med hjälp av lokala ledamöter. Det här behöver vi en budget för. Rekryteringsdagar kan också kopplas till mässor som har akademiker som målgrupp.

Finns det lokala mässor för akademiker som vi kan ha en monter i och använda den som bas för att rekrytera medlemmar. Bokmässor kan vara en möjlighet? En monter på bokmässan med rekryteringsdagar skulle kunna vara en möjlighet? Bokmässan i Göteborg besöks av många seniorer som arbetat hela sitt yrkesliv i något lärosäte.

Vi behöver ta väl hand om presumtiva medlemmar. Presumtiva medlemmar behöver träffa våra nuvarande medlemmar som talar väl om Akademin. Kritikerna som gnäller och utgjuter sitt missnöje till alla kan inte vara med på rekryteringsdagar.

Vilka styrkor och möjligheter finns med ett medlemskap i Strömstad akademi? Det ska vi lyfta fram.

När vi rekryterar nya medlemmar så planerar vi för en trevlig introduktion av nya medlemmar. I bästa fall får vi en ny medlem med mycket energi och ett stort mått hoppfullhet inför att vara medlem i Strömstad akademi.

Och ni som inte betalt medlemsavgiften än: Plusgiro 1115-5. 600 kr för ledamot, 200 för stödjande medlem. **Glöm inte att ange namn!**

Vetenskapsfestival 2024

Vetenskapsfestivalen 2024

Programkommitté och organisationskommitté har haft ett gemensamt möte och kommit fram följande.

Festivalen ska i så stor utsträckning som möjligt presentera vad Strömstadsborna vill veta, inte vad vi vill säga. Detta skiljer sig från föregående år. Det innebär att vi ska vara mer utmanande, mer vassa och inte vara rädda för att sticka ut hakan. Under mötet och en häftig mailväxling därefter har det kommit fram en lång rad förslag till föredrag: AI, Klimathot, Kärnkraft (Stordrift kontra decentralisering), Teknikkonservatism (Maglev), Migration (arbetskraftsinvandring, kulturella motsättningar) , Skolfrågor (läroplan, byskolor, Pisa, lärarutbildning etc), Maktmissbruk, Faktaresistens (Fake news, konspirationsteorier, armageddonteorier etc), Förtroende för forskning (Rovtidskrifter, publiceringshysteri, brist på samhällsnytta), Kortsiktighet (ex: Avveckling av försvaret, klimathotet etc), Energiförsörjning (Spotmarknadens konsekvenser, kärnkraftens idioti, lagring av el etc), Sjukvårdens problem och framtid, Varför mår folk dåligt? (Psykologisk frågeställning), Kulturkanon (Bra, dålig?), Brottslighet (Gängkriminalitet, överfulla fängelser, våldet på SIS-hemmen, narkotika etc), Beroende av IT (Cyberattacker, gamla system, beroende av utlandet etc)

Detta är bara en rad exempel. Vi vill gärna ha fler förslag och vi kommer att kontakta lämpliga personer inom dessa områden. Det ska vidare vara gott om tid för diskussioner så det tentativa upplägget är 15 min föreläsning, 10 min diskussion och 5 min paus mellan varje föredrag.

Vidare är det inte säkert att vi kommer att utse någon hedersprofessor i år, frågan om kriterier för att utse en sådan kommer upp på nästa styrelsemöte och beroende på diskussionen där kan utseende av hedersprofessor skjutas upp.

Vi har sökt medel från kommunen och från Thordénstiftelsen och håller på med ansökan till Postkodstiftelsen. Ambitionsnivån är förstås beroende av hur mycket pengar vi får. I stora drag tänker vi så här:

- Måndag em: Styrelsemöte med mingel därefter
- Ti fm: Föreläsningar
- Ti em, fram till ca 16:00: Föreläsningar
- Ti 16:00: Installation av nya ledamöter
- Ti kväll: Räkbuffé på Furuholmen
- Onsdag: Föreläsningar hela dagen

· Torsdag: Utflykt till Yttre Hvaler i Norge. Ca 4 timmar, åter kl 14:00 Två föredrag på båten.

Räkbuffé och utflykt är frivilligt och betalas separat. Kaffe ingår i konferensavgiften. Eventuellt kommer vi att ordna gemensam lunch som också eventuellt, beroende på hur mycket pengar vi får, kan ingå i konferensavgiften.

Nedan finns ett ytterst preliminärt schema.

Tid	Aktivitet	Beskrivning
Må 14-17	Årsmöte	Fars sal
Må 17-19	Mingel	Guldtuppen
Ti 9:00-10:30	Klimathot, Kärnkraft	Skagerack
Ti 10:30-11:00	Kaffe	
Ti 11:00-12:30	AI och teknikkonservatism	
Ti 12:30-13:30	Lunch	
Ti 13:30-15:00	Hedersprofessorns föreläsning	
Ti 15:00-15:30	Kaffe	
Ti 15:30-17:30	Högtidlig installation	
Ti 18:00 -	Middag på Furuholmen	Frivillig.
On 09:00-10:30	Migration	
On 10:30-11:00	Kaffe	
On 11:00-12:30	Installandis föreläsningar	
On 12:30-13:30	Lunch	
On 13:30-15:00	Skolfrågor	
On 15:00-15:30	Kaffe	
On 15:30-17:00	Makt i vetenskapssamhället	
To 09:00-14:00	Båtutflykt. Två föreläsningar under färden	Frivillig

Förslag till föredrag skickas till antingen Anders eller Per, synpunkter på kringaktiviteter skickas till Peter Fritzell.

Åsa Morberg: Barn kan inte klippa…

”Barn kan inte klippa, klistra, trä en tråd på en nål eller göra kullerbyttor?” Hur kommer det sig? Vems ansvar är det?

Av Åsa Morberg Fil. dr. i pedagogik, docent i didaktik

Bilden av barn som inte klarar att klippa, klistra, använda nål och tråd, och göra kullerbyttor har målats upp på senaste tiden och fått mycket uppmärksamhet i media. Det har handlat om brister i såväl fin- som grovmotorik. Jag delar den bilden som ges i media, baserat på några studier, men också på s.k. beprövad erfarenhet.

De förskollärare och grundlärare jag har pratat med har alla instämt i lägesbeskrivningen. Jag har inte studerat studierna i detalj. Det bör man göra naturligtvis innan man kommenterar resultaten. Jag tror att det som kommit ut kan visa på trender och tendenser. Man får se om det finns flera studier? Och om det finns det finns mera beprövade erfarenheter? Varför är det ett problem kan man undra? Ja, men att använda en sax skulle jag vilja kalla för nödvändig livskunskap! TV-serien, den historiska om Sverige, visar att människor tydligt präglas av sin tidsanda. Det gör vi naturligtvis nu också i vår tidsanda 2024!

Vad är det då som utmärker tidsandan som kan ha orsakat detta? Vad gör man istället för att klippa, klistra, sy etc. Den digitala utvecklingen har säkerligen ett finger med i spelet? Barn och unga sitter vid sina datorer eller använder sina mobiler. Oftast helt utan tidsbegränsning. Många föräldrar curlar sina barn och skjutsar dem hit och dit och barnen rör sig då mindre och motoriken blir sämre.

Varför ser det ut så här? Svårt att svara på med precision? Om man ser till förskolan, så borde man kanske syssla med den här typen av aktiviteter som klippa, klistra och sy och röra sig. Men förskolan har en tid kontinuerligt "skolifierats "och då får antagligen sådana aktiviteter som klippa och klistra stå tillbaka. Barnen "undervisas "i förskolan i att läsa och skriva och i matematik. Leken har dessvärre fått stå tillbaka.

Hur ser då det ut hemma? Vilken roll spelar hemmet? Skolan skall fostra, men hemmet bär alltid huvudansvaret för barnens fostran. Föräldrar och vårdnadshavare har givetvis ett ansvar för barnens utveckling och de livskunskaper de behöver. Vems är ansvaret att lära barnen klippa, pyssla och göra kullerbyttor? Det kan väl inte vara ett samhällsansvar?

Föräldrarna bär, enligt min uppfattning, alltid huvudansvaret för barnens fostran. Förskolan/Skolan har också ett ansvar för såväl barnens fostran som för undervisningen? Om det är en samhällsutveckling så undrar jag vad kan vi göra?

Att uppmärksamma eventuella problem är viktigt! Studien visar faktiskt detta. Men vi behöver mera kunskap förstås. Om vi tänker på hållbar utveckling så behöver man exempelvis ta hand om sina kläder. Slit och släng är förbi. Då ska vi också värna om de praktiskt estetiska ämnena exempelvis slöjd, bild, idrott, etc. Vi ska inte se dem som konkurrenter till svenska och matematik. Vi ska se dem som viktiga ämnen som komplement och som stöder barnens lärande och som utvecklar viktig livskunskap.

Om vi säger att föräldrar har ett ansvar? Hur ser det då ut? Hur ska man tänka? Föräldraansvaret är det viktigaste för barnens fostran. Skolan är ett komplement till föräldrars fostran. Skolans roll är kompenserande och ger det föräldrar inte har förmåga till att ge.

De här studierna är riktiga väckarklockor. Kontrollera om ditt barn eller barnbarn kan klippa exempelvis. Om barnet eller barnbarnet inte kan, så ställ upp och hjälp till. Huvudansvaret är föräldrars eller vårdnadshavares.

Åsa Morberg: Thailandresor

Lärare beviljar Thailandsresor i smyg skriver Expressen? Vad är det som gäller egentligen? Vem bestämmer?

av Åsa Morberg, fil.dr i pedagogik och docent i didaktik

Vi har skolplikt och den används effektivt för att hindra barn att följa med sina vårdnadshavare till semesterorter. I Expressen fanns nyligen en artikel om att lärare faktiskt beviljar resor i smyg. Förståeligt kanske?

Jag vänder mig i den här artikeln mot det stereotypa och mallartade sätt att kategoriskt hindra ledighet utanför loven. Vem har egentligen huvudansvaret för barnens fostran? Det är den som har vårdnaden om barnet som har självklart huvudansvaret. Vårdnadshavaren har ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnet får den omvårdnad, trygghet och fostran som barnet behöver. Vårdnadshavaren har också ett ansvar för att barnet inte far illa. Skolan är ett komplement!

Vi har skolplikt i Sverige. Det innebär att eleverna ska delta i skolans verksamhet och att de inte automatiskt har rätt till ledighet utanför loven. Däremot kan en elev få ledigt för en s.k. enskild angelägenhet. Det kan vara vissa resor, familjehögtider eller religiösa högtider. Om det finns synnerliga skäl kan eleven få ledighet en längre tid.

Om det gäller kortare ledighet än tio dagar kan rektor delegera beslutsrätten till exempelvis en lärare. På vissa skolor hanteras detta smidigt och helt utan några som helst problem. På vissa skolor är detta en av många konfliktanledningar.

När elevens vårdnadshavare söker ledighet gör skolan en samlad bedömning av elevens situation. Den som gör bedömningen av elevens situation ska väga in faktorer som ledighetens längd, elevens studiesituation, hur angelägen ledigheten är för eleven och elevens möjlighet att kompensera den förlorade undervisningen.

Om familjen ska göra en planerad resa som är mindre än 10 dagar ska föräldrar eller vårdnadshavare ansöka om ledighet hos skolan. Rektor eller om rektor delegerat till lärare gör en individuell bedömning av ansökan.

Det är inte en självklarhet att ansökan beviljas. Det får dock inte finnas ett generellt ledighetsförbud. En samlad bedömning måste alltid göras av den individuella elevens totala situation. Det handlar naturligtvis ändå om en subjektiv bedömning och beslut fattas efter tolkningar.

Om föräldrar inte är överens ger lagstiftningen ingen ledning. Skolan ska alltid fatta beslut utifrån syftet med ledigheten och vara helt neutrala i vårdnadshavarnas konflikter.

En otillåten resa under skolans terminer kan ge tusentals kronor i vite. Vad händer om föräldrar eller vårdnadshavare åker på semester trots att barnens skola säger nej. Då avgörs fallet i förvaltningsdomstolen. Det finns ingen juridisk rättighet till ledighet under terminerna. Har eleverna frånvaro som är upprepad ska rektor utreda frånvaron för att säkerställa att eleven når uppsatta utbildningsmål. Det bästa är att vårdnadshavare har en dialog tillsammans med lärare och rektor om föräldrarnas och barnens situation.

Begreppet ”barnets bästa” är barnkonventionens grundpelare och den gäller även här. ”Barnets bästa” har analyserats och debatterats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska alltid tas till barnets egen åsikt och erfarenhet. För att kompensera för barnets beroendeställning och brist på makt ska barnets faktiskt bästa väga lite tyngre än andra intressen.

Det här området med ledighet utanför loven behandlas väldigt olika av huvudmännen och avslagna ledighetsansökningar är föremål för många och långa svårlösta konflikter. Till vilket pris kan man undra? Skolan är både stelbent och gammaldags och det som händer nu med åtstramningar i skolan från skolministern förvärrar givetvis situationen.

Det finns dock ljuspunkter i detta område och det finns skolor som ger föräldrarna flexibla lov. På Lillängsskolan i Mariestad har föräldrarna 14 flexibla lovdagar att ta ut när de vill. Det fungerar alldeles utmärkt! Det är verkligen glädjande.

Ulf Lindh: Vad är oorganisk biokemi?

Vad är oorganisk biokemi?

Ulf Lindh

Oorganisk biokemi är ett område som fokuserar på biokemin av grundämnen och deras växelverkan med kemiska föreningar. Detta inkluderar dynamiken hos metalljoner i levande system, funktionen hos metallproteiner och tillämpningen av oorganiska läkemedel. Kalcium, till exempel, fungerar som en elektrolyt som är avgörande för muskelsammandragning och nervsignalering, förutom att det också är grundläggande komponent i ben och tänder (kalciumfosfat i olika tillstånd), medan fosfor tillhandahåller fosfatjonen (PO_4^{3-}), en nyckelkomponent i DNA, RNA, fosfolipider, och energiöverföringsmolekylen adenosin 5'-trifosfat (ATP).

Metallhomeostas

Många metalljoner är livsnödvändiga, medan andra är mycket giftiga även i minimala koncentrationer, i vissa fall beroende på kemisk form. Övergångsmetaller som koppar och järn deltar i genereringen av reaktiva syremolekyler genom elektronöverföring, vilket kan skada lokala biomolekyler och inducera celldöd. Koppar och järn är emellertid väsentliga för många cellulära processer, och därför har olika cellulära mekanismer utvecklats för att upprätthålla homeostas.

I många organismer ger superoxiddismutasenzymet ett försvar mot oxidativ stress genom att katalysera genereringen av väteperoxid från superoxidradikaler. Koppar transporteras över cellmembranet av transportörer med hög eller låg affinitet, med deras aktivitet modulerad av extracellulära kopparkoncentrationer.

På liknande sätt transporteras järn till jäst som joner eller i föreningar via specifika och ospecifika membrantransportproteiner. Intressant nog krävs koppar för järnhomeostas, eftersom järnets transportörer är kopparinnehållande proteiner.

Metallproteiner

Helheten av metall- och metallinnehållande biomolekyler i en cell kallas metallom, som traditionellt omfattar dynamiken hos metalljoner och deras homeostas, men också metallproteiner. Så mycket som hälften av alla proteiner i naturen innehåller en metall och en stor andel kräver metaller för att fylla sin funktion. De vanligaste metallerna i proteiner är magnesium, zink, järn och mangan, där de används för sina kelatbildande egenskaper och deltagande i redoxreaktioner.

Förmodligen var det tidigast kända metallproteinet hemoglobin, där järn först identifierades i blodet i början av 1700-talet. Under 1950- och 60-talen publicerades röntgenstrukturer av proteiner i stor utsträckning, inklusive den första tydliga bilden av placeringen av järn i hemoglobin. Hemoglobinbiomolekylen har fyra subenheter, som var och en innehåller en enda hemgrupp som bidrar till bindning med en central Fe^{2+} -jon.

Zink har varit känt för att vara essentiellt för eukaryoter sedan mitten av 1800-talet och har känts igen som en beståndsdel i vissa enzymer sedan 1940- och 50-talen. Zink spelar flera strukturella och funktionella roller i proteiner och verkar för att stabilisera veckade proteinstrukturer, ofta i form av en strukturell proteindel som kallas zinkfinger. Zinkfingrar finjusterar bindningsspecificiteten hos proteiner och används flitigt under transkription, translation och mRNA-omsättning, bland många andra applikationer.

Oorganiska läkemedel

Oorganiska läkemedel har använts av människor i tusentals år. Forntida egyptiska medicinska texter beskriver exempelvis användningen av koppar för att sterilisera vatten och sår. Ett av de tidigaste moderna oorganiska läkemedlen var arsenikinnehållande föreningar, utvecklade av den tyske läkaren Paul Ehrlich 1909 för behandling av syfilis. Nutida användning är behandling av promyelocytleukemi.

Den framgångsrikaste oorganiska medicinen som utvecklats kan utan tvekan vara det vanliga kemoterapeutiska läkemedlet cisplatin och dess derivat, som beskrevs 1845 och var känt som Peyrones salt vid den tiden. Strukturen av cisplatin, som innehåller platina, klargjordes senare av Alfred Werner 1893, och läkemedlets cytotoxiska egenskaper utforskades av Barnett Rosenberg 1965. Det noterades att endast cis-isomeren visade cytotoxisk aktivitet. Cisplatin applicerades senare på råttor med sarkom där det visade sig vara mycket effektivt för att i första hand rikta in sig på snabbt delande celler som ses vid cancer och godkändes snabbt av FDA 1978 för användning mot äggstockscancer och testikelcancer. I tillämpningen av den senare sågs överlevnadsfrekvensen öka från tidigare nivåer på endast 10 % till 85 %.

Lars Broman: Eugen Ungethüm in memoriam

Eugen Ungethüm avled 5 februari 2024

Vår trogne ledamot Eugen har lämnat oss. Eugen föddes i Kiel, Tyskland 14 februari 1935 och kom till Sverige 1963 som forskare vid Uppsala universitet, där han disputerade 1977. År 1979 tillträdde han tjänst som fysiker vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. På senare år har Eugen bott i Skee, en tätort (med egen tågstation!) i Strömstads kommun.

Vid Strömstad akademi blev han assisterande professor i tillämpad klimatologi i oktober 2009. Han har under åren i akademin hört till våra mest produktiva ledamöter. Han har medverkat med presentationer vid tre vetenskapsfestivaler och med uppsatser i tre antologier – kanske mest spännande hans självbiografiska Från reaktorfysik till den övre atmosfärens fysik och sedan till sjukhusfysik - en spännande resa som forskare, lärare och ingenjör med mät- och medicinteknik som verktyg i antologin Bredd och djup. Strömstad akademi presenterar sig från 2012. Sedan 2017 har ledamöter i Strömstad akademi skrivit månatliga populärvetenskapliga krönikor i Strömstads Tidning och av dessa har Eugen skrivit inte mindre än sju.

Eugen jordfästs i kretsen av de närmaste. Vi, hans kolleger i Strömstad akademi, kommer att sakna honom mycket.

Lars Broman
hedersprofessor och tidigare rektor, Strömstad akademi

Anders Gustavsson: Upprop om föreläsningar

Upprop om föreläsningar

Anders Gustavsson

Strömstad akademi har ett avtal med Folkuniversitetet och Bohusläns museum i Uddevalla om fyra föreläsningar under hösten 2024. Jag har tagit över ansvaret för detta samarbete efter Bode Janzon som med framgång skött det tidigare.

Nu efterlyser vi fyra föreläsare från Strömstad akademi som är villiga att hålla en föreläsning på cirka en timma på Bohusläns museum på tisdagar kl. 18.30. En föreläsning i slutet av september, en i oktober, en i november och en i början av december.

Folkuniversitets och museets målsättning är att allmänheten ska få del av universitetens kunskap och forskarrön. Alla som är ledamöter i Strömstad akademi är tänkbara som föreläsare. Du väljer själv ett ämne och skickar ett kortfattat abstract till mig senast den 10 mars.

Tidigare har föreläsarna kommit från Göteborgsregionen och fått reseersättning. Däremot har en hotellövernattning inte varit aktuell. Nu ger Folkuniversitetet möjlighet till tågresa plus en hotellövernattning till rimligt pris om ni kommer från Stockholm/Uppsala eller andra orter i Sverige.

Ta vara på detta tillfälle att sprida information om er forskning och samtidigt representera Strömstad akademi inför en bred allmänhet.

Skicka intresseanmälan med abstract till mig senast den 10 mars.
anders.gustavsson@ikos.uio.no

Åsa Morberg: Om antologier

Om antologier, Strömstad akademis budget och fortsatt publicering av antologier och andra böcker

Av Åsa Morberg, ordförande i Strömstad Akademis styrelse

Den här artikeln handlar om fortsatt finansiering av Strömstad akademis antologier och andra böcker. Det här inlägget handlar absolut inte om värdet av att vi producerar antologier. Värdet av antologier är stort och mycket viktigt! Jag är den första att säga detta. Det är ett samarbete mellan ledamöter i akademin som är väldigt viktigt! Jens Allwood och Anders Gustavsson gör ett mycket bra arbete som ansvariga.

Det här handlar om vår budget och finansieringen av fortsättningen på produktionen av antologier och andra böcker. Vi har inte råd att finansiera antologier inom ramen för akademins budget. Vi har väldigt lite pengar i kassan för närvarande. Vi behöver söka andra vägar för att finansiera utgivning av antologier och andra böcker. Jag gör nu PR för förlagsproducerade antologier och andra böcker. Tryckbidrag får jag återkomma till i en annan artikel.

Vi måste absolut hitta en hållbar utvecklingsstrategi för Strömstad akademis antologier och andra böcker. Vi kommer inte att kunna finansiera alla antologier och andra böcker som vi önskar publicera med hjälp av akademins budget. Det finns också ett annat problem med antologierna. De säljer inte så bra. De blir hyllvärmare och dammsamlare. De blir liggande i lager till vare sig nytta eller glädje för någon.

Jag har tidigare förespråkat i flera olika artiklar att vi ska använda förlag för att publicera våra antologier och andra böcker. Det ska vara väl etablerade förlag med väl invanda rutiner för produktion, marknadsföring och distribution. Vid utgivning på ett vanligt förlag upplåter författaren eller författargruppen bokrättigheterna till förlaget, men har rätt till ersättning och går plus för varje bok som säljs av förlaget. Man kan göra upp avtal så att en organisation står som författare. Jag har bra exempel på detta. Jag har tidigare gett ut en bok på LHS förlag med en ämnesgrupp som bokens ägare.

Först och främst ger inte ett förlag ut produkter som inte säljer. Nej från ett förlag ska tas på största allvar. De har inte råd med förluster. Om det skulle vara någon publikation som inte säljer så får vi säga att det väl är ett olycksfall i arbetet för förlagen. Ett förlag prövar noga om en bok har en försäljningspotential. När man skickar in ett manus kan man ge hjälp till förlaget genom att beskriva försäljningspotentialen så att de lättare kan se hur boken kommer att sälja. Man kan skriva för breda målgrupper exempelvis.

Om antologin eller boken inte förväntas sälja så ges den helt enkelt inte ut. Om förlaget ändå ser att det finns en liten möjlighet att utveckla synopsis så får man arbeta tills förlaget ändrar uppfattning eller att projektet läggs ned. Ett förlag har inte råd att ge ut böcker som inte säljer. Det betyder att går man till förlaget med en ide som inte är möjlig att utveckla så blir det ingen förlagsproducerad bok. Förlaget säger helt enkelt nej. Ett nej från ett förlag ska man ta på största allvar. Förlagens tjänstemän är ofta professionella.

Marknadsföringen sköter förlaget helt och hållet. En bok läggs ut på nätet, läggs in i kataloger och recensions-exemplar skickas ut, ofta brett utskick till flera möjliga recensenter. Boken tas med på utställningar på mässor. Förlaget kan skapa webinarier för att marknadsföra boken. Förlagen kan också stötta bok-släpp och allehanda trevligheter.

Sammanfattningsvis: Strömstad akademi måste helt enkelt försöka att hitta andra sätt att finansiera våra antologier och andra böcker med hänvisning till Strömstad akademis ansträngda budget. Det här frikostiga sättet som vi nu tillämpar håller inte på sikt. Vad är problemet med att vända sig till förlag? Låt oss diskutera det så att vi alla kan förstå vari motståndet mot förlags-producerat ligger? Det är klart att någon annan värderar en idé och blir delaktig i utvecklingen. Kanske vi akademiker inte gillar det?

Anders Gustavsson: Mer om publicering av antologier

Anders Gustavsson

Personligen har jag inget emot förlag. Jag har gett nio böcker på Novus forlag i Oslo plus Universitetsforlaget i Norge och även förlag i Lund. Jag har aldrig varit med om att få en krona för någon bok. Jag tycker heller inte att förlagen marknadsfört produkterna på ett tilldragande sätt.

Varför skall vi skämmas över att Strönstad akademi har ett eget förlag? Det är inte fel på förlaget utan på marknadsföringen. Nu har vi tillsatt en marknadsföringskommitté. Den kanske kan hjälpa till att föra ut våra böcker. Metodantologin marknadsförde vi i höstas genom ett stort releaseparty på hotell Heden i Göteborg. Vad jag vet har vi sålt några böcker.

Ett sätt att skaffa tryckningsmedel är genom subskription. Det tillämpas ofta inom humaniora.

Dessutom finns det fonder att söka ur. Då kan vi ge ut på eget förlag. Jag har inte varit med om att något förlag har gett ut en bok utan att i förväg få en hel del pengar som författaren/författarna måste punga ut med. Då kan vi lika gärna trycka boken själva och få tillgång till

hela upplagan. Då har vi möjligheten att själva sprida information. Vi kan till och med dela ut gratisexemplar som information och behöver inte köpa våra egna böcker.

Glöm inte att det är trögt att få ut akademisk litteratur i Sverige. Här skall man skriva skönlitteratur för att bli känd. Inte ens då är det lätt att nå ut vilket Rune Wigblad fick erfara i fjol. Han har skrivit boken med den tllltalande titeln Den moderna inkvisitionen och utgivit den på eget förlag. Rune berättade att han sålt 30 böcker. Det kanske har blivit mer senare. Man måste först vara känd i media för att bokförsäljningen skall gå bra. Jag tänker på Zlatanboken och Camilla Läckberg m fl.

Detta har jag skrivit för att Strömstad akademi inte skall ge upp att ge ut böcker. Vad skall vi annars ha vår akademi till? Jag tycker inte att det räcker att Strömstad akademi är ett samtals- och debattforum även om detta också är viktigt, men då har vi ännu mindre möjlighet att nå ut med vår breda vetenskapliga kompetens och erfarenhet än om vi hela tiden publicerar.

Gudrun Olsson: Föredrag

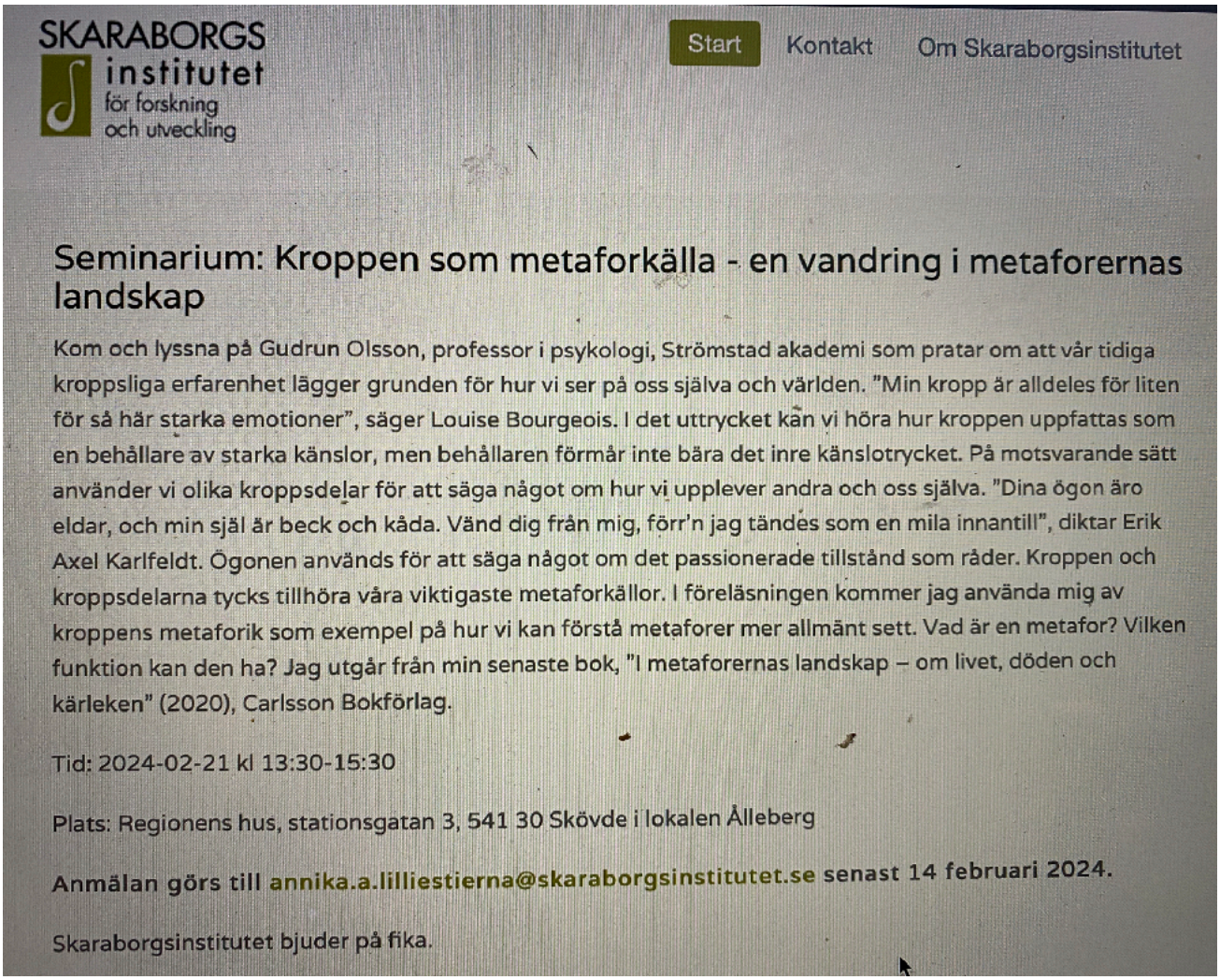

POPULÄRVETENSKAPLIGT

Café

SKARABORGS institutet för forskning och utveckling

HÖGSKOLAN I SKÖVDE

SKARABORGS SENIORUNIVERSITET

Folkuniversitetet

KÄRLEKENS VÄSEN OCH OVÄSEN

Om kärlekens förunderliga kraft. Men vad är kärlek?

Gudrun Olsson, professor i psykologi vid Strömstad akademi, docent, filosofie doktor, psykolog och leg. psykoterapeut.

Kärleken är evig men föremålen växlar. Det gåtfulla, det oförutsägbara utgör en egen dimension i tillvaron. Vår tid är präglad av valmöjligheter, men det är som att kärleken är en marknad styrd av utbud och efterfrågan.

Människor blir handelsvaror och vi utvecklar ett shoppingbeteende. En snabb blick på ett ansikte, en kropp, vi väljer och väljer bort. Kärlekens band hinner aldrig att knytas.

Kommer mänskligheten i vårt århundrade kunna återerövra kärlekens förunderliga dimension?

Onsdagen den 21 februari 2024
Kl. 18.30-20.30
Högskolan i Skövde, hus D, sal D 105

Välkommen! Begränsat antal platser.

Fri entré!

Åsa Morberg: Om motioner till årsmötet

Motioner till styrelsen – viktig information av Åsa Morberg, ordförande

Motioner till styrelsen skickas senast 2024-04-30. Motioner som kommer senare beaktas inte. Motioner ska skrivas i en särskild fil. Eftersom motionerna ska ställas till mig som ordförande så behöver de vara skrivna i Word. Jag har inget administrativt stöd i hanteringen och om ska det vara möjligt för mig att ensam hantera motionerna så vänligen underlätta genom att följa anvisningarna. Akademiska frågor är Rektors ansvar och ska inte tas upp i styrelsen utan lämnas till rektor.

Akademiker kan självklart skriva motioner, men jag ger ändå några råd. Ge motionen en rubrik. Gör en bakgrundsbeskrivning till varför denna motion behöver ställas. Ge relevanta bakgrundsfakta. Tydliggör syftet med motionen. Motivera förslaget till motion. Berätta varför Du tycker som du gör. Formulera att-satser till styrelsen. En sak, en att-sats. Du ska underteckna motionen med namn, och datum.

Vi kommer att lägga ett styrelsemöte i början av maj. Motionerna måste absolut tas upp i styrelsen innan de går till årsmötet. I de tidigare anvisningarna kunde man lämna in motioner senare. Det är alltså inte möjligt i år. Det här hanteringssättet följer föreningspraxis.